

КОРОЛЬ АНАСТАСІЯ РОМАНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО КОСМІЧНОГО ПРАВА

В сучасних умовах міжнародно-правові відносини у сфері використання і дослідження космічного простору регулюються міжнародним космічним правом. Основними його джерелами є, в першу чергу, ряд резолюцій Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, міжнародних договорів і угод [1]. Однак до сьогодні в рамках даної правової галузі є ряд невизначеностей, необхідність в усуненні яких буде рости з подальшим розвитком космонавтики. Як і у будь-якої іншої галузі міжнародного права, у космічного права є свої особливості, які і стали метою даного дослідження.

Міжнародне космічне право – галузь міжнародного права, принципи і норми якої визначають правовий режим космічного простору, включаючи небесні тіла, і регулюють діяльність держав з використання космосу.

У зв'язку із процесами комерціалізації космічної діяльності в останні роки та утворенням світового ринку космічних послуг і технологій, призвело, у свою чергу до підвищення значимості міжнародного економічного права, так і до активного вторгнення міжнародного приватного права у регулювання діяльності розширеного кола суб'єктів цієї сфери.

Це сталося у зв'язку з виходом на арену даної діяльності паралельно з державами нових суб'єктів – фізичних і юридичних осіб. В той же час, з'явилась потреба у впорядкуванні комерційної діяльності приватного сектора в космосі. На що швидко зреагувало національне космічне право [2, с. 234].

За темпами розвитку сучасне міжнародне космічне право відстає від відповідного національного права і потреб практики. Оскільки важливі аспекти космічної діяльності людини залишаються нерегульованими, в тому числі не існує договірних норм, що встановлюють чіткі визначення таких юридично значущих термінів, як «космічний простір», «космонавт» та ін. А раз немає визначень правових термінів і понять, чи можна вести мову про детальне правове регулювання такої важливої сфери суспільних відносин?

Тому, можна виділити найбільш актуальні проблеми розвитку Міжнародного космічного права, а саме:

1) проблема делімітації космічного і повітряного просторів: ця проблема пов'язана з різним правовим статусом космічного

і повітряного просторів. Космос належить до загальної спадщини людства, а на повітряний простір у межах національної юрисдикції поширюється суверенітет конкретної держави;

2) екологічні фактори космічної діяльності: більшість об'єктів космонавтики залишається в космічному просторі після виконання ними відповідних завдань, утворюючи «космічне сміття». Відповідно, виникли труднощі з регулюванням «космічного руху», а також з відповідальністю за збитки і ушкодження, заподіяні об'єктами «космічного сміття» літальним космічним апаратам;

3) проблема запобігання мілітаризації космічного простору: сутність даної проблеми полягає в тому, що міжнародне космічне право містить заборону розміщення на орбіті тільки зброї масового знищення та випробування ядерної зброї в атмосфері;

4) проблеми юридичної науки і освіти в галузі космічного права: ці проблеми насамперед пов'язані з низьким розвитком в Україні космічних наукових досліджень і недоліками у викладанні космічного права у вищих навчальних закладах. Проте, в галузі науки становище дещо покращилось після утворення Міжнародного центру космічного права НАН України [3].

Отже, розглядаючи особливості правового регулювання космонавтики та труднощі, які стоять перед цією сферою міжнародного публічного права, треба мати на увазі, що міжнародне космічне право створювалось у ті роки, коли зазначена діяльність була виключно діяльністю держав, проте на сьогоднішній день, нею все більше турбуються неурядові юридичні особи. Останнім часом ми являємось очевидцями того, що процес реалізації космічних проектів та комерційних договорів за участю фізичних осіб прискорено розвивається (наприклад, використання Міжнародної космічної станції для приватних проектів, космічний туризм та інші). Але враховуючи суттєве гальмування останніми роками процесу приєднання суб'єктів міжнародного права до основних п'яти договорів з питань космічної діяльності, можна навіть припускати наявність своєрідної кризи міжнародного космічного права, коли кількість суб'єктів космічної діяльності невпинно зростає, а кількість держав, що визнали обов'язковість норм і принципів цієї діяльності, практично стабілізувалася на рівні минулого століття.

Незважаючи на вражаючий початок, космічне право, як самостійна галузь міжнародного космічного права все ще знаходиться на стадії становлення і потребує істотних доопрацювань.

Список використаних джерел

1. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла: ООН.

- Міжнародний документ від 27 січня 1967 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_480 (дата звернення: 09.11.2021).
2. Попов В., Богатов О. Міжнародне космічне право і мілітаризація космосу. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 231–239.
 3. Шемпученко Ю. С. Проблеми розвитку міжнародного космічного права URL: file:///C:/Users/Vova/Downloads/Nvdau_2007_13_22.pdf (дата звернення: 09.11.2021).

Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри Сурілова О. О.

СТАРЕНКОВА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ КОСМІЧНОГО ПРАВА

Міжнародне космічне право – досить молода підгалузь права, адже її початком прийнято вважати запуск у 1957 р. першого штучного супутника Землі. На сьогоднішній день, даний напрям стрімко набуває популярності і постала проблема відповідальності суб'єктів космічної діяльності. Існує серйозна проблема врегулювання цього питання, адже ні міжнародне, ні національне законодавство будь-якої країни не може досконало врегулювати дане питання.

У міжнародному космічному праві детально регламентуються питання матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну космічними об'єктами (ст. 7 Договору про космос 1967 року і Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, 1972 г.). Матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, має міжнародно-правовий характер, тобто її суб'єктами є держави, а не фізичні або юридичні особи.

У договорі про космос 1967 р. визначається та закріплюється поняття відповідальності згідно з яким держава несе відповідальність за всю національну космічну діяльність незалежно від того, здійснюється вона урядом або фізичними і юридичними особами. В міжнародному космічному праві визначається два види відповідальності суб'єктів – політична та матеріальна[1].

Політична відповідальність означає, що держави й міжнародні організації, які беруть участь у правовідносинах, що пов'язані з використанням космічного простору і небесних тіл, включаючи Місяць, беруть на себе всю відповідальність.